การพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์

Management of Community Identities and Development for the Upper South

ศรุต แจ้งอนันต์[1] และ ตรีเนตร ตันตระกูล[2]

Sarut Janganan[1] and Treenate Tantrakul[2]

สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Public and Private Management, Western University, Thailand

Corresponding Author, Email: sarut2925@gmail.com[1]

Received: 2024-11-15; **Revised:** 2025-6-26; **Accepted:** 2025-6-28

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน 2) อัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์ร่วมในปัจจุบันของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง 3) องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และ 4) สร้างรูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดำเนินการวิจัยด้วยวิธีคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์แก่นสารและการสังเคราะห์จากข้อมูลการสัมภาษณ์ จำนวน 31 คน

ผลการวิจัย พบว่า 1) หน่วยงานภาครัฐทั้งสองจังหวัดไม่ค่อยให้การสนับสนุนด้านความสะดวกในการให้ความรู้ กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และการเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ประจำถิ่น 2) อัตลักษณ์ร่วมของสองจังหวัดคือ อาหารพื้นถิ่น อาหารจีนฮกเกี้ยน และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จปร. 108 และ จปร. 109; 3) องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองคือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนผู้ประกอบการและการสนับสนุนจากภาครัฐ และ 4) รูปแบบที่ได้ประกอบด้วย (1) การสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างประชาชนทั้งสองจังหวัด (2) การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ทั้งด้านการท่องเที่ยว และอาหารพื้นถิ่น (3) การถ่ายทอดภูมิปัญญาวิธีการทำอาหารที่ผลิตจากวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อสรรค์สร้างเป็นอาหารจีนฮกเกี้ยนประจำจังหวัด (4) การต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการผสมผสานภูมิปัญญาการถนอมอาหารซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมกับกรรมวิธีสมัยใหม่

คำสำคัญ: การพัฒนาอัตลักษณ์ร่วม, ชุมชนภาคใต้ตอนบน, เศรษฐกิจสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) identify the issues facing the Upper Southern Region's creative economy; 2) examine the personal and collective identities of the people living in Chumphon and Ranong provinces; 3) examine the critical components in the development of the Upper Southern community's cultural shared identity of food and historical tourism for the creative economy; and 4) Initiate the model for the development of the Upper Southern community's cultural common identity of food and historical tourism for

the creative economy. The Qualitative research was conducted by employing analyzed theoretical documents, and related research. gathering information through group discussions, in-depth interviews, analyze and synthesize important information from interviews with a total of 31 participants.

The study's findings demonstrated that: 1) Both provincial governments hardly support knowledge provision in a convenient manner. Process of creative thinking and adding of economic value consistent with local identity. 2) Local cuisine, specifically Hokkien Chinese cuisine, and historical tourism are what define the two provinces as a pair (108 and 109). 3) Establishing collaboration between the government and the entrepreneurial community is crucial to the growth of the provinces of Chumphon and Ranong. 4) The model that is produced includes (1) Establishing a network amongst the residents of the two provinces. (2) Handling historical information for both tourism and regional food. (3) Passing on local wisdom of cooking techniques developed from regional components to produce Hokkien Chinese food within the province. (4) Increasing understanding through the integration of conventional and contemporary approaches to food preservation.

Keywords: Upper Southern Community, Creative Economy, Common Identity Development

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกอาเซียนที่ประกอบด้วยอัตลักษณ์หลากหลายจากหกภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ โดยที่ภาคใต้ยังแบ่งออกได้เป็นฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน (Wikipedia.org, 2566) ทุกภาคมีองค์ประกอบด้านกายภาพที่เป็นรูปธรรมและความหมายที่เป็นนามธรรม ซึ่งทำ ให้เกิดการตอบสนองกับวิถีการดำเนินชีวิตและความต้องการอันเกิดจากปัจจัยพื้นฐาน เช่นที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพทำให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในสังคมที่มีการขับเคลื่อนอย่างรวดเร็วด้วยโลกาภิวัตน์ ย่อมทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของกระบวนการดำรงอัตลักษณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความเป็นพลวัตรแปรเปลี่ยนเป็นเรื่องปกติสำหรับสังคมที่ต้องการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าเท่าทันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทยนับจากแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) จนถึงฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันในทุกภาคส่วนทั้งนโยบายภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน เพื่อลดความยากจนในระดับฐานรากด้วยการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการยกระดับการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

การนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) มาใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชน หรืออัตลักษณ์ร่วมของชุมชนนั้น เดิมมาจากความกดดันทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นนับจากปี พ.ศ. 2530 (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2564) ที่ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศยกระดับเป็นประเทศอุตสาหกรรมจากการย้ายฐานการผลิตอุตสาหกรรมของกลุ่มประเทศในโลกตะวันตกที่แสวงหาต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าและโอกาสในการเข้าถึงตลาดแห่งใหม่ สำหรับประเทศไทยได้ใช้แนวคิดนี้บรรจุไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตลอดเรื่อยมา ในปัจจุบันแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาประเทศที่ครอบคลุมทั่วทุกภาค (Design for Creative Economy, 2020)

สรุปได้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายใต้แนวคิดด้านเศรษฐศาสตร์ ควรมีรากฐานบนวัฒนธรรม จึงเป็นอีกแนวคิดที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละชุมชน ซึ่งมาจากพื้นฐานของต้นทุนทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีอยู่ดั้งเดิมในสังคมไทยที่ได้สั่งสมและสืบสานต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ผ่านการดัดแปลงและปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนทั้งในระดับตัวบุคคลและในระดับสาธารณะ เป็นสิ่งที่เกิดจากการสะสมและถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาของชุมชน หรือสังคมนั้น ๆ อีกทั้งลักษณะของภูมิประเทศ และทรัพยากรในท้องถิ่น ก่อให้เกิดพฤติกรรมจารีตและวัฒนธรรมอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของชุมชนเอง เรื่อยมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน ดังนั้นในการนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์เจะต้องหยิบเอาจุดแข็งที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนมาปรับให้เหมาะกับลักษณะของเศรษฐกิจชุมชน เพื่อความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและกลมกลืนกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ และนำไปสู่พลังของสังคมหรือชุมชนในการที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในระดับล่างสุด จนกระทั่งเป็นรากแก้วในการยึดโยงให้ระบบในสังคมสามารถอยู่รอดได้ ซึ่งจะเป็นผลให้ทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีบทบาทต่อการพัฒนาในมิติของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองได้เพื่อความยั่งยืนในอนาคต ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงพานิชย์ในทั้งสองจังหวัด คือ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง ก็ประสบปัญหาดังกล่าวข้างต้นเช่นเดียวกัน จากความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างให้เกิดเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสังคมไทยปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงต้องการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษา หาปัญหาและอุปสรรคที่อาจทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไม่สามารถไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ โดยเฉพาะ ในประเด็นการสืบทอดวัฒนธรรมด้านอาหารพื้นถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงประยุกต์แนวคิดทฤษฎีประกอบกับงานวิจัยที่มีการศึกษาไว้แล้วมาเป็นแนวทางการทำวิจัย เพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็น โดยเฉพาะในจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง เพื่อจะนำผลลัพธ์วิจัยที่ได้ นำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสามารถปรับใช้เป็นต้นแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์แก่ภูมิภาคอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน
2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์ร่วมในปัจจุบันของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์
4. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวความคิดและทฤษฎีแผนยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว” เพื่อสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิด

พลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การกำหนดเป็นแผนระยะยาวนี้ จะเป็นกรอบที่ช่วยให้แผนการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติอย่างเหมาะสม ซึ่งภายใต้แผนการ 20 ปี จะมีจุดประสงค์เพื่อบรรลุเป้าหมายในด้านต่าง ๆ ทุก ๆ 5 ปี แบ่งออกเป็น ระยะ 5 ปี, 10 ปี, 15 ปี และ 20 ปี เพื่อเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ถือเป็นแนวทางหนึ่งของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการ ผลิตให้สมดุลและยั่งยืน ซึ่งตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานของแนวคิดที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเพิ่มคุณค่าของสินค้าและบริการ (Value Creation) โดยใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผนวกกับ จุดแข็งในด้านความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นไทย ดังนั้น ความพยายามปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเพื่อปรับเปลี่ยน โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศจากการพึ่งพิงปัจจัยการผลิตที่มีราคาถูกและใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง (Factor-driven Economy) ไปสู่ระดับสูงขึ้นที่เน้นการเพิ่ม ประสิทธิภาพและสร้างนวัตกรรม (Efficiency-driven and Innovation-driven Economy) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างจริงจังจะเป็นแนวทางหนึ่งของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของไทย

ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีความหลากหลายและยังไม่มีคำจำกัดความที่สร้างความเข้าใจและการยอมรับอย่างเป็นหนึ่งเดียวกัน เช่น ในความหมายอย่างง่ายของ “เศรษฐกิจ สร้างสรรค์” คือ “การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์” (Howkins, 2001) และขยายความอีกว่าเป็นความหมายที่กำหนดโดยประเทศที่เป็นผู้นำการพัฒนาคือสหราชอาณาจักร ที่ให้ความสำคัญต่อแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเป็นประเทศต้นแบบที่มีความสำเร็จในการพัฒนาได้รับการยอมรับให้เป็น “ศูนย์กลางความสร้างสรรค์ของโลก” (World Creative Hub) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ “เศรษฐกิจที่ประกอบด้วยอุตสาหกรรมที่มีรากฐานมาจากความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล ทักษะความชำนาญ และความสามารถพิเศษ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการสร้างความมั่งคั่งและสร้างงานให้เกิดขึ้นได้โดยที่สามารถสั่งสมและส่งผ่าน จากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา”

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือการต่อยอดทางความคิดทั้งจากบุคคลหรือกลุ่มคนเพื่อสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่มาจากทุนพื้นฐานภายในสังคมหรือชุมชนในการสร้างสินค้าหรือบริการให้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้เพิ่มความสามารถทางการแข่งขันได้มากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (identity)

อัตลักษณ์ เป็นคำที่เริ่มนำมาใช้อธิบายความหมายในช่วงศตวรรษที่ 17 (ค.ศ. 1950 -1960) โดย เจ. เจ.ซี. สมาร์ท, ยู.ที. เพลส และเฮอร์เบิรต์ ฟิลก์ (Smart, Place and Herbert Feigl) เป็นนักปรัชญาที่ริเริ่มแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ที่มองไปที่ระบบการทำงานของสมอง ที่เชื่อมโยงไปที่การกระทำ ส่งผลให้เกิดปฏิกริยาโต้ตอบของบุคคล ต่อมาในปี 1980 Alberto Melucci นำเสนอรูปแบบของอัตลักษณ์ ที่มองในภาพรวมมากขึ้น คือจากปัจเจกบุคคล ไปถึงกลุ่มบุคคล โดยศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมในงานเขียนของ Touraine (1925-2023) และ Pizzorno (1924-2019) ที่เน้นเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและการดำเนินการร่วมกันของคนในสังคม จนถึงปี 2000 สไตร์เกอร์และเบิอร์ก (Stryker, 1968: Stryker & Burke, 2000) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ (Identity) ในความหมายที่กว้างขึ้นว่าหมายถึงหน่วยเล็ก ๆ ในการศึกษาทางสังคมวิทยาซึ่งเชื่อมโยงเรื่องของทัศนคติที่มีต่อตัวตน หรือเอกลักษณ์ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงบทบาทหน้าที่และพฤติกรรมอันเกิดจากบทบาทบุคคล ขณะที่ในเชิงจิตวิทยาอีริค อีริคสัน (Erick Erickson) ให้คำอธิบายถึงคำว่า อัตลักษณ์ว่า คนเราสามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะสำคัญของตนเองได้ ซึ่งจะเป็นกระบวนที่เปลี่ยนแปลง

ได้ตลอดชีวิต

สรุปได้ว่าจากแนวคิดหลากหลายของนักวิชาการ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พอสรุปในความหมายของอัตลักษณ์ในด้านคุณสมบัติของบุคคลหรือสิ่งของที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตน เป็นสำนึกที่บุคคลรับรู้ และรู้ว่าตัวเขาคือใครมีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และลักษณะนิสัยอย่างไร เหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่น กลุ่มอื่น สิ่งอื่น อย่างไร บุคคลอาจมีอัตลักษณ์หลาย ๆ อย่างในตัวตน โดยพิจารณาจากการแสดงออก ในรูปของสถานะ บุคคล เพศสภาพ ตำแหน่งหน้าที่ บทบาททางสังคม ซึ่งเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจก หรืออัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่สามารถแสดงออกผ่านสัญลักษณ์ด้านพิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ตำนาน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นส่วนที่เรียกว่า “อัตลักษณ์ทางสังคม” หรือ“อัตลักษณ์ที่คนในสังคมมีร่วมกัน” (สุจรรยา โชติช่วง, 2554) เช่นเดียวกับ แคทรีน วูดเวอร์ด (Woodward, 1997) นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ ที่อธิบายว่า อัตลักษณ์ควรแบ่งออกเป็นสองระดับไม่ใช่แค่ระดับบุคคล แต่ต้องมองในกลุ่มอัตลักษณ์ที่มีคุณลักษณะร่วมกันด้วย โดยวูดเวอร์แบ่งเป็นอัตลักษณ์บุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity)

คุณลักษณะดังกล่าวของผู้นำจึงบ่งบอกถึง “อัตลักษณ์บุคคล” (Individual Identity) ที่เป็นลักษณะเด่นรวมอยู่ใน “อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม” (Collective Identity ด้วยเช่นกัน ผลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารด้านอัตลักษณ์ร่วมชุมชน ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบข้างต้นว่า วิถีด้านอัตลักษณ์เพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนใด ๆ นั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือและมีความเข้าใจจากคนในชุมชนที่มองไปในทิศทางเดียวกัน ดังเช่นในงานวิจัยของ วิไลวรรณ ทวิชศรี (2560) ที่กล่าวถึงอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนต้องช่วยกันอนุรักษ์ ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมชุมชน สินค้าพื้นถิ่นและการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำมาใช้เป็นจุดขายตามนโยบายของรัฐที่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนท้องถิ่นเกิดการตื่นตัว เพื่อฟื้นฟูประดิษฐ์ และสร้างสรรค์วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเองขึ้นใหม่

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิถีทางวัฒนธรรม

Broom และ Zelznick (1969) ให้คำจำกัดความคำว่า "วัฒนธรรม" ไว้ว่าวัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และความชำนิชำนาญที่คนเราได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ส่วน Barnouw (1964) กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของบุคคลกลุ่มหนึ่งเป็นลักษณะรวมของพฤติกรรม พฤติกรรมเหล่านั้นเกิดจากการเรียนรู้ และมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง

ขณะที่ Bierstedt, Meehan และ Samuelson (1964) อธิบายว่า วัฒนธรรมคือ ส่วนทั้งหมดอันซับซ้อนประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาคิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม ส่วน Herkovits (1952) กล่าวไว้ก่อนแล้วว่า วัฒนธรรม หมายถึงพฤติกรรมทั้งมวลของมนุษย์อันเกิดจากการเรียนรู้ และพฤติกรรมนั้นถูกกำหนดจากประเพณี

สำหรับประเทศไทย มีการกล่าวถึงคำว่าวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องในความหมายที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เช่นในการปาฐกถาพิเศษเนื่องใน งานฉลอง 100 ปี พระยาอนุมานราชธน (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ประยุตฺโต), 2531) ให้ความหมายเรื่องวัฒนธรรมไว้ว่า “วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสร้างสรรค์ภูมิธรรมภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น ๆ หรือกล่าวสั้น ๆ ได้ว่า วัฒนธรรมคือประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคม” ขณะที่ อานนท์ อาภาภิรม (2525) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ มรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม ส่วน วิศัลย์ศยา รุดดิษฐ์ (2554) ได้สรุปความหมาย วัฒนธรรมเชิงสังคมศาสตร์ ไว้ว่าวัฒนธรรมประกอบด้วย วัฒนธรรมที่จับต้องได้และวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้รวมเป็น 4 ประเภท คือ

1) วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและจับต้องได้เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร ภาษา วรรณคดี เป็นต้น

2) วัฒนธรรมที่เป็นสถาบันหรือองค์การ เป็นสิ่งที่คนในสังคมจัดตั้งขึ้น เพราะเป็นประโยชน์และความต้องการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ส่วนองค์การเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมในสังคมมี วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เป็นต้น

3) วัฒนธรรมด้านพิธีการ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นพิธีกรรมในการแสดงออกของการดำเนินชีวิต เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกหรือเคยกระทำปฏิบัติกันมาสืบทอดหลายชั่วอายุคน เช่น พิธีมงคลสมรส พิธีศพ ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

4) วัฒนธรรมด้านความเชื่อ ค่านิยม อุดมคติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเพราะการที่บุคคลมีความเชื่อ ค่านิยม อุดมคติอย่างไรก็จะนำมาปฏิบัติและแสดงออกในวิถีชีวิตของตนตามนั้น ขณะที่ “วัฒนธรรม” โดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม (2551) อธิบายอย่างละเอียดว่า “ลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงามความเป็นระเบียบอันดีงาม ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน และกำหนดให้ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมแห่งชาติ ต้องผดุงส่งเสริมความก้าวหน้าของชาติไทย โดยรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมตามประเพณีที่ดีและช่วยกันปรับปรุงบำรุงให้ดียิ่งขึ้นตามกาลสมัย”

สรุปได้ว่าวัฒนธรรมคือวิถีการดำเนินชีวิต (the Way of Life) ของคนในสังคมนับตั้งแต่วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีทำงาน หลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณี ที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาในขณะใดขณะหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัย ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยมและก่อตัวเป็นวัฒนธรรมใหม่ ที่อาจมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมเดิมบ้าง แต่ในที่สุดอาจละทิ้งวัฒนธรรมเดิมเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการในยุคสมัยนั้น

กรอบแนวคิด

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน และสภาพแวดล้อมทั่วไปในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมพื้นที่ภาคใต้ตอนบน แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในมิติการพัฒนาสังคม แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการโดยใช้ห่วงโซ่คุณค่าวิเคราะห์ทุกองค์ประกอบ โดยกำหนดแนวการศึกษาได้ดังนี้

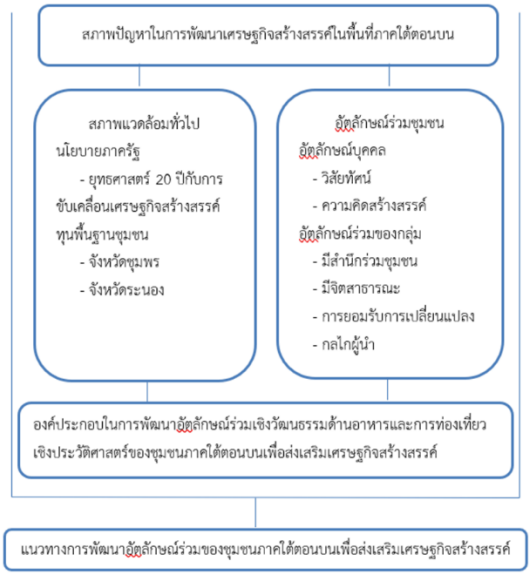

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์ การรับรู้อัตลักษณ์กลุ่มทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม และตามนโยบายที่ส่งผลต่อทัศนคติ สภาพการดำรงอยู่และคุณภาพชีวิตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์แมนนิวติค (Hermeneutic Phenomenological) หรือแบบตีความ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ ที่ศึกษาคือ ประชาชนในจังหวัดชุมพร และประชาชนในจังหวัดระนอง โดยคัดเลือกจาก 7 จังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน เนื่องจากเดิมจังหวัดระนองเป็นอำเภอหนึ่งในการปกครองของจังหวัดชุมพร เมื่อการบริหารการปกครองแบ่งออกเป็นสองจังหวัด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเหมือนและความแตกต่างในอัตลักษณ์ร่วม และเมื่อนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มาพัฒนาทั้งสองจังหวัด ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน

ผู้ให้ข้อมูล (Participants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยกำหนดโดยใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญมีประสบการณ์หรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในพื้นที่หรือเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการในพื้นที่ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่บุคลากรภาครัฐบุคลากรภาคเอกชนและบุคลากรภาคประชาสังคม ได้แก่ 31 คน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) นักวิชาการ และบุคลากรภาครัฐ ระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง จำนวน 8 คน 2) บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง จำนวน 4 คน 3) บุคลากรภาคเอกชน อาทิเช่น หอการค้า สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สมาคมโรงแรม และการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการโรงแรม ทัวร์ และร้านอาหาร ผู้แทนสื่อวิทยุ/โทรทัศน์ถ้องถิ่นของจังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง จำนวน 8 คน 4) บุคลากรภาคประชาสังคม เช่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ เจ้าอาวาสหรือรองเจ้าอาวาสจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง ปราชญ์ชุมชนหรือครูภูมิปัญญาชุมชน ตัวแทนชุมชน/ประธานเครือข่าย ผู้แทนกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้า (OTOP) ผู้แทนขายของฝากของที่ระลึก ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research instrument)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอร์แมนนิวติค (Hermeneutic Phenomenological) หรือแบบตีความ เป็นการวิจัยที่อาศัยแนวความคิดและโลกทัศน์และประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล เน้นข้อมูลจริงและตีความปรากฏการณ์ภายในกรอบของระบบความหมาย/บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล (Streubert & Carpenter, 1995) ผู้วิจัยเตรียมตัวโดยการศึกษาจากตำรา และฝึกปฏิบัติด้านเทคนิค การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตและการบันทึกภาคสนามรวมทั้งการเตรียมอุปกรณ์ในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตลอดการวิจัย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interviews) การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เครื่องมือ ได้แก่ เทปบันทึกเสียง แบบสัมภาษณ์ การสังเกต และสมุดบันทึกข้อมูล เพื่อสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์คำหลักสำคัญ (Thematic Analysis) เป็นการวิเคราะห์หลังจากได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเขียนบรรยายสรุป และอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยแสดงคำหลักสำคัญพร้อมยกตัวอย่างข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสนับสนุนการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน พบว่า หน่วยงานภาครัฐทั้งสองจังหวัดไม่ค่อยให้การสนับสนุนด้านความสะดวกในการให้ความรู้ กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และการเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ประจำถิ่น ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์เชิงพื้นที่อาจเนื่องด้วยนโยบายของภาครัฐจากส่วนกลางเป็นการมองแบบองค์รวมจึงทำให้เกิดช่องวางความแตกต่างของสภาพภูมิประเทศซึ่งส่งผลกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของสังคมและผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการวางวิสัยทัศน์พร้อมทั้งขับเคลื่อนภูมิปัญญาและองค์ความท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนรวมถึงการสร้างภาคีเครือข่ายจากสถานศึกษาร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาภาคประชาสังคม ทั้งนี้ข้อจำกัดในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อสร้างสรรค์ของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับนโยบายที่มาจากภาครัฐ ซึ่งออกแบบในภาพรวมระดับประเทศหรือระดับภาค ใช้การขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์เดียวกัน โดยไม่เชื่อมโยงกับพื้นที่ที่กำหนดให้ปฏิบัติ ตลอดจนความต้องการของประชาชนที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันในแต่ละสังคม ชุมชนยังประกอบด้วย ความหลากหลายในเชิงอัตลักษณ์ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้นการพัฒนาใด ๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความพร้อมทั้งในด้านคุณภาพชีวิต ความพร้อมของเครื่องมือที่ใช้พัฒนา ความต้องการมีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าร่วมในการพัฒนา โดยเฉพาะศักยภาพในการนำมวลชนให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งเพื่อให้การพัฒนาบรรลุเป้าหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นวางแผนการขับเคลื่อนประเทศให้เป็นไปตามกรอบที่วางไว้ จะต้องมาจากความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและประชาชน

2. อัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์ร่วมในปัจจุบันของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง พบว่า อัตลักษณ์ร่วมของชุมชนจังหวัดระนองและจังหวัดชุมพร เป็นเรื่องของอาหารจีนฮกเกี้ยน การทำเส้นหมี่เหลืองที่เป็นสูตรต้นตำรับจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองระนองมีการทำใส่เส้นสด และการหมักซอสซีอิ้วตรานกแก้วคู่ของจังหวัดระนอง เนื่องจากการทำอาหารต่าง ๆ ของจังหวัดระนองมีวัตถุดิบสำคัญ คือ ซี้อิ้ว ตรานกแก้วคู่ ทั้งนี้ทางทายาทมีกรรมวิธีในการหมักที่เป็นสูตรเฉพาะและมีความโดดเด่นใช้สูตรอื่นมาเป็นส่วนผสมทดแทนทำให้รสชาติดั้งเดิมของอาหารจีนฮกเกี้ยนหายไป ด้วยเป็นสูตรของชาวฮกเกี้ยนแท้ ๆ ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอาหารประเภทต่าง ๆ อย่างหลากหลายอีกมากมายเช่น เมนูหมูค้อง รวมถึงสินค้าประมงพื้นบ้าน เช่น กะปิ เคยขัดน้ำ ผลิตภัณฑ์อาหารจากทะเล ส่วนประเพณีและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง มีศิลาสลักพระปรมาภิไธย จปร. 108 และ จปร. 109 และการแข่งเรือยาวซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาอย่างต่อเนื่องโดยจังหวัดชุมพรใช้ชื่อว่าประเพณีแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง ของจังหวัดระนองใช้ชื่อว่างานประเพณีเสด็จพระแข่งเรือ รวมถึงการเดินทางไปมาหาสู่กันเป็นปกติของประชากรของทั้งสองจังหวัดอีกด้วย ความสัมพันธ์เหล่านี้เป็นภาคีเครือข่ายต่อกับโดยมีท่านพระยาดำรงสุจริตมหิศรภักดี หรือคอซู้เจียงณ ระนองเป็นบุคคลสำคัญทางธุรกิจการค้าและนำเข้าพันธุ์ไม้ทางการเกษตร

3. องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชนในการส่งเสริมความเข้มแข็งให้มีความต่อยอดผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การแปรรูปด้านอาหาร เช่น ทุเรียน กาแฟ หรือกล้วยต่าง ๆ และมีการส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์

โดยเฉพาะอาหารฮกเกี้ยนที่เป็นสินค้าโอท๊อปของจังหวัด การท่องเที่ยวก็ชูการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยงเชิงธรรมชาติ จังหวัดระนอง อาหารจีนฮกเกี้ยน การจัดกิจกรรมด้านประเพณี และละครประวัติศาสตร์เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เกิดการกระจายรายได้ พร้อมทั้งขายอาหารพื้นถิ่นในงานเทศกาลต่าง ๆ รวมถึงอาหารจีนในเทศกาลตรุษจีนถือศีลกินเจ ซึ่งสะท้อนผลออกมาเป็นภาพรวมระดับจังหวัด จังหวัดระนองมีโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีให้ดำรงอยู่ เน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในงาน เช่น ตักบาตรเทโว ประเพณีแข่งเรือ การจำหน่ายสินค้าภายในงาน ส่วนในเรื่องของการท่องเที่ยวจะมีเรื่องเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เน้นในเรื่องของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยจะเน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองจะมีการเชิญชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์มาออกบูธเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้มากที่สุดเพื่อเป็นการเชื่อมโยงสู่ชุมชน

4. รูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ พบว่า (1) การสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างประชาชนทั้งสองจังหวัด (2) การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ทั้งด้านการท่องเที่ยว และอาหารพื้นถิ่น (3) การถ่ายทอดภูมิปัญญาวิธีการทำอาหารที่ผลิตจกวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อสรรค์สร้างเป็นอาหารจีนฮกเกี้ยนประจำจังหวัด (4) การต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการผสมผสานภูมิปัญญาการถนอมอาหารซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมกับกรรมวิธีสมัยใหม่ การสร้างเครือข่ายต่อยอดภูมิปัญญาองค์ความรู้ มีการประชุมเครือข่ายชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมมีเครือข่ายกันอยู่แล้วสำหรับการจัดงานต่าง ๆ เรื่องเครือข่ายของพื้นที่มีการนัดประชุมกันอยู่เสมอ เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และอื่น ๆ มาแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกันได้วัฒนธรรมจะมีวัฒนธรรมมาเก็บ เสนอด้านของเศรษฐกิจพอเพียงจะมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้รวบรวมเก็บข้อมูลคาดว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์ ส่วนผล กระทบในด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในขั้นตอนกำลังศึกษาด้านผลกระทบและการจัดการสภาวัฒนธรรมมีการประกวดเด็กและเยาวชน และคนแต่ละวัยในการรักษาวัฒนธรรม รักษาวัฒนธรรมด้านการแสดง รักษาวัฒนธรรมด้านอาหาร รักษาวัฒนธรรมเรื่องประเพณีท้องถิ่น มีการส่งเข้าประกวดรับการประเมินผู้ที่ได้ผลดีเด่นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการท่องเที่ยวซึ่งอาจจะไม่ค่อยเห็นชัดถ้าเทียบกับภาคเกษตรกรรม มีการสร้างเครือข่ายต่อยอดองค์ความรู้ระดับจังหวัดโดยการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน มีการนำของดีประจำถิ่นมารวมกลุ่มกันจากการทำงานจะมีการเปิดโอกาสให้กับชาวบ้าน โดยเราทำงานเชิงลุก เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงาน มีการกำหนดหน้าที่และทำงานร่วมกัน มีการจี้ให้คิดและทำงานตามแผนที่วางไว้ อะไรจะสอดคล้องกับแผนมีการลงพื้นที่เพื่อสำรวจแนวทางเพื่อสำรวจความคิดสร้างสรรค์ของชุมชน และเพื่อสำรวจหาผลิตภัณฑ์ใหม่ ส่วนแผนการรับมือต่อโครงการแลนด์บริดจ์หรือสะพานเศรษฐกิจด้านการจัดการการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง กระบวนการในการขยายโอกาสสู่สังคมของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองผ่านการบริหารจัดการพร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายต่อยอดภูมิปัญญาองค์ความรู้มีการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐจากข้างบนลงมา มีความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องต่างๆ มีการบูรณาการคนในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ทำให้คนในพื้นที่ก็จะรู้สึกรักและหวงแหนซึ่งเป็นกลุ่มที่สำคัญที่ขับเคลื่อนการทำงานของจังหวัด เช่น เมื่อมีการสัมมนาหรือเสวนาทางจังหวัดจะนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาของเราไปเผยแพร่มีการจัดตั้งกลุ่มหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มประชาสังคมชุมพร กลุ่มสมาคมรักละแม สมาพันธ์เกษตรกรรมยั่งยืน สมาพันธ์สวนยางยั่งยืน กลุ่มผู้ปลูกปาล์มน้ำมัน กลุ่มผู้ปลูกทุเรียน กลุ่มผู้ปลูกมังคุด กลุ่มข้าว ข้าวเหลืองปะทิว กลุ่มข้าวไร่ ซึ่งแต่ละกลุ่มนี้จะมีหุ้นส่วนภาคีร่วมทั้งยังมีสถาบันทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในส่วนของงานวิชาการในส่วนของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองมีการต่อยอดองค์ความรู้ ซึ่งมีจังหวัดพังงาได้มาดูงาน และได้เห็นในเรื่องศิลปะวัฒนธรรมของจังหวัดระนอง จังหวัดระนองจึงได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากร ใช้กระบวนการใดในการขยายโอกาสสู่สังคม มีการจัดอบรม และการฝึกฝนจากรุ่นต่อรุ่นพร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายต่อยอดภูมิปัญญาองค์ความรู้ มีการทำสื่อออนไลน์มีการทำโซเชียลมีเดีย ไม่

ว่าจะเป็นการโพสต์หรือการทำติ๊กต๊อก เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยว มีการทำคลิปต่างๆเพื่อที่มาบอกเล่าเรื่องเส้นทางการท่องเที่ยว

สรุป

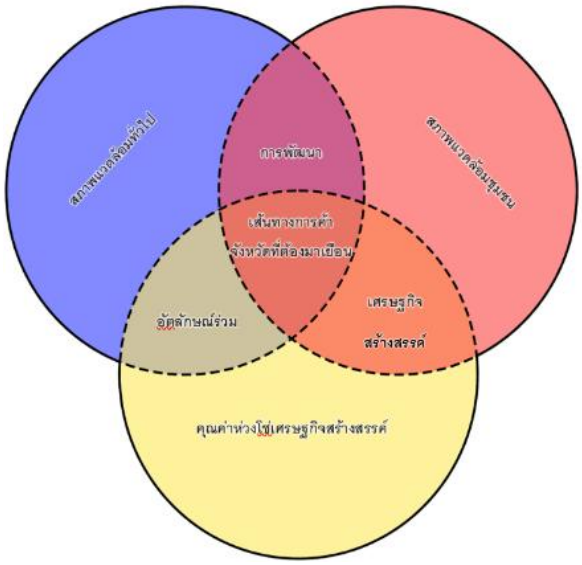

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนภาคใต้ตอนบน ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทคัดสรรส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถช่วยในการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นรูปธรรมมีหลากหลายทางพลวัตมีความผสมผสาน จีน และพม่า มีพี่น้องมุสลิม ก่อให้เกิดรูปแบบทางวัฒนธรรมร่วมเป็นลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรมและมีภาคีเครือข่ายเข้มแข็งในกระบวนการใช้เศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ควรเริ่มจากกระบวนการและวิธีการมองหา “ทุนภายใน” ของชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วนำมาต่อยอดสร้างสรรค์และสร้างมูลค่าเพิ่ม อันเป็น “อัตลักษณ์” ที่สำคัญในการสะท้อนความเป็นตัวตนของชุมชน และท้องถิ่นซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมและชุมชนเพื่อให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน อภิปรายผลได้ว่า การที่หน่วยงานภาครัฐทั้งสองจังหวัดไม่ค่อยให้การสนับสนุนด้านความสะดวกในการให้ความรู้ กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และการเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ประจำถิ่น ไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์เชิงพื้นที่อาจเนื่องด้วยนโยบายของภาครัฐจากส่วนกลางเป็นการมองแบบองค์รวมจึงทำให้เกิดช่องวางความแตกต่างของสภาพภูมิประเทศซึ่งส่งผลกับวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของพื้นที่ จากการมีส่วนร่วมของสังคมและผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการวางวิสัยทัศน์พร้อมทั้งขับเคลื่อนภูมิปัญญาและองค์ความท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนรวมถึงการสร้างภาคีเครือข่ายจากสถานศึกษาร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อพัฒนาภาคประชาสังคม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นวางแผนการขับเคลื่อนประเทศให้เป็นไปตามกรอบที่วางไว้ จะต้องมาจากความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและประชาชน เพื่อให้ประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมายภายในระยะเวลา 20 ปี และงานวิจัยของ สรุปปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานที่ผ่านมาและแนวทางแก้ไข เกิดจากด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยเมื่อทบทวนวิเคราะห์จากปัญหาผ่านมา พบว่าเกี่ยวข้องกับงบประมาณ และการประสานงานระหว่างองค์กรตรงกับอธิป จันทร์สุริย์ (2563) ตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์จังหวัดชุมพรการมีส่วนร่วมของชุมชน สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการการให้อำนาจแก่ผู้นำกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนในความรับผิดชอบร่วมกันในด้านบทบาทและหน้าที่ในการอนุรักษ์พัฒนา สอดคล้องกับปาริชาติ กสิรพ (2563) อัตลักษณ์ชุมชนท่ามกลางการต่อสู้เปลี่ยนแปลงดิ้นรนของชาวประมงพื้นบ้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาการทำประมงให้คนในครอบครัวด้วยการฝึกฝนใช้ประสบการณ์จริงในการออกทะเลโดยมีเทคนิคเฉพาะตัวกลไกผู้นำเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งสร้างอำนาจต่อรองท่ามกลางโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง สัมพันธ์กับ วรพจน์ วิเศษศิริ (2565) การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นผลจากการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนไทยพลัดถิ่นบ้านสิงขร เขตมณฑลตะนาวศรีเป็นการเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของตะนาวศรีเป็นแรงดึงดูดการท่องเที่ยวจากฝั่งไทยให้เข้ามาในพื้นที่

2. อัตลักษณ์บุคคลและอัตลักษณ์ร่วมในปัจจุบันของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนอง อภิปรายผลได้ว่า อัตลักษณ์ร่วมของสองจังหวัดคือ อาหารพื้นถิ่น อาหารจีนฮกเกี้ยน และการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จปร.108. และ จปร. 109 สอดคล้องกับ Tutur Lussetyowati (2014) มีสถาปัตยกรรมและมรดกทางวัฒนธรรมมากมายแต่น่าเสียดายที่บางแห่งไม่ได้อยู่ในสภาพที่ดีและบางแห่งมีแนวโน้มที่จะมีศักยภาพที่จะสามารถนำมาใช้เป็นจุดเด่นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวิถีวัฒนธรรมของเมืองได้ สอดคล้องกับ Asantael Williams Melita (2014) ระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของคนในชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ ตรงกับAkdu & Pehlivan (2014) การท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพควรจะเกิดจากแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อภิปรายผลได้ว่า องค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองคือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนผู้ประกอบการและการสนับสนุนจากภาครัฐ ตรงกับนครินทร์ น้ำใจดี (2565) วัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์เมืองเก่าเชียงรายคือภูมิปัญญาอาหารจีนแคะ สอดคล้องกับสิริน ฉกามานนท์ (2563) น้ำพริกแห่งอุษาคเนย์มีคุณค่าและอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรมโดยมีสถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญ ในประเด็นดังกล่าวจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองมีความสมบูรณ์เรื่องทรัพยากรทางธรรมชาติและมีแหล่งโบราณสถานที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันในกลุ่มภาคใต้ตอนบนจึงควรสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตด้านอาหารเพื่อการสร้างความตระหนักรู้ของภาคประชาสังคมให้เข้าใจคุณค่าของอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง โดยการนำอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นนั้นมาพัฒนาให้เป็นสินค้าหรือเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนแต่ละครัวเรือน โครงสร้างพื้นฐานของทั้งสองจังหวัดคือมีภูมิศาสตร์เป็นชัยภูมิสำคัญจากอดีตถึงปัจจุบัน และมีกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการค้าขายจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทั้งสองหวัดควรหยิบจุดแข็งดังกล่าวมาปรับใช้เพื่อเป็นจุดขายของจังหวัดนำจุดโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เชื่อมโยงต่อวิถีชีวิตของประชากรในจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คซึ่งมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นมาเป็นสินค้าที่ของทั้งสองจังหวัดผ่านการท่องเที่ยวโดยมุ่งเป้าไปที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงเพื่อรักษาทรัพยากรมากที่สุดแต่เกิดประโยชน์สูงสุดจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองมีวัตถุดิบทางทะเลซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักสามารถนำมาแปรรูปให้เกิดมูลค่าเพิ่มเพื่อการส่งออกทำให้เกิดรายได้กับชุมชนและครัวเรือนและเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นของทั้งสองจังหวัดควรมีแนวทางการพัฒนาจะมองถึงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ชูประเด็นเส้นทางการค้าขายระหว่างทะเลอ่าวไทยเชื่อมต่ออันดามันความเชื่อมความเป็นมาในอดีตระหว่างชุมพรกับระนองและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น กะปิที่มีลักษณะโดดเด่นของรสชาติและกระบวนการผลิต และซอสถั่วเหลืองตรานกแก้วคู่ที่มีประวัติความเป็นมาและรสชาติ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์คุณภาพและอัตลักษณ์เฉพาะแบบฉบับจีนฮกเกี้ยน

4. รูปแบบการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมเชิงวัฒนธรรมด้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อภิปรายผลได้ว่า รูปแบบที่ได้ประกอบด้วย (1) การสร้างภาคีเครือข่ายระหว่างประชาชนทั้งสองจังหวัด (2) การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ทั้งด้านการท่องเที่ยว และอาหารพื้นถิ่น (3) การถ่ายทอดภูมิปัญญาวิธีการทำอาหารที่ผลิตจกวัตถุดิบท้องถิ่นเพื่อสรรค์สร้างเป็นอาหารจีนฮกเกี้ยนประจำจังหวัด (4) การต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการผสมผสานภูมิปัญญาการถนอมอาหารซึ่งเป็นวิธีดั้งเดิมกับกรรมวิธีสมัยใหม่ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดแข็งของทั้งสองจังหวัดซึ่งจะเป็นการกระตุ้นด้านการท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้เกิดโอการด้านการประกอบธุรกิจการค้าและเกิดรายได้จากนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมของจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองนั้นเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ทั้งประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองมาอย่างยาวนานทั้งเชื้อชาติ ความเชื่อ อาหาร และพัฒนาเป็นวิถีชีวิตมาถึงปัจจุบัน โดยชุมชนภาคใต้ตอนบนและภาคใต้ทั้งสิบสี่จังหวัดเป็นดั่งเครือญาติต่อกันเพียงแต่มีระบบการปกครองมาแบ่งแยกเป็นพื้นที่การปกครองเพียงเท่านั้นหากแต่ความสมัพันธุ์ดังกล่าวข้างต้นของภาคใต้ตอนบน โดยเฉพาะจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองมีการเดินทางเข้าออกในพื้นที่เป็นปกติโดยเฉพาะชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน มีวิถีชีวิตด้านการค้าขาย รวมถึงความเชื่อด้านศาสนา และประเพณีคล้ายคลึงกันและยังเดินทางไปมาหาสู่จากอดีตถึงปัจจุบันลักษณะภูมิประเทศของทั้งสองจังหวัดติดทะเลทำให้วิถีชีวิตในการประกอบอาชีพหลักคือการทำประมงมีการพึ่งพาอาศัยกันถึงปัจจุบันมีประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญโบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เชื่อมโยงต่อวิถีชีวิตของประชากรในจังหวัดชุมพรและจังหวัดระนองมีวัฒนธรรมการกิน มีภูมิปัญญาด้านการถนอมอาหาร ซึ่งเป็นอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นของภาคใต้และประกอบอาชีพการทำสวนผลไม้ที่สะท้อนอัตลักชุมชนทั้งสองจังหวัดมีความหลากหลายทางชาติพันธ์เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและมีเส้นทางการค้าประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงถึงกันทั้งทางบกและทางน้ำมาถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ภาครัฐควรพิจารณาเรื่องทุนพื้นฐานชุมชน และอัตลักษณ์ร่วมชุมชนเพื่อใช้ในกระบวนการขับเคลื่อนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสร้างเครือข่าย ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาการต่อยอดองค์ความรู้ และควรพิจารณาสร้างรัฐสภาจังหวัดเพื่อการใช้เป็นฐานข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพการณ์เชิงพื้นที่ทำให้สามารถใช้ในการเขียนนโยบายและแผนยุทธศาสตร์จังหวัดและเป็นการตรวจสอบความแม่นยำของข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการเขียนยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

2. ภาครัฐควรนำจุดแข็งด้านการสร้างภาคีเครือข่าย ในส่วนของภาควิชาการ ภาคเอกชน ภาคชุมชน และภาคประชาชน เพื่อสร้างเป็นโมเดลหลักเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนภาคใต้ตอนบนเพื่อเศรษฐกิจสร้างสรรค์

3.ภาครัฐควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และอาหารพื้นถิ่น อาหารจีนฮกเกี้ยนซึ่งเป็นอัตลักษณ์ร่วมของจังหวัดชุมพร จังหวัดระนอง ซึ่งมีอัตลักษณ์สัมพันธ์กันของจังหวัดในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนเพื่อชูเป็นนโยบายการพัฒนาเศรษกิจสร้างสรรค์ในภูมิภาค

4. ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ควรศึกษาสภาพการณ์และบริบทของจังหวัดชุมพรจังหวัดระนอง จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา และจังหวัดในกลุ่มภาคใต้ตอนบนเพื่อนำมาวางแผนกลยุทธ์ทางการค้าเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อมูลเชิงปริมาณจากองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยว และวิสาหกิจชุมชน

2. เปลี่ยนเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าและนำผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มาใช้เป็นปัจจัยในการพิสูทธิ์เชิงปริมาณสร้างแบบสอบถามเพื่อผลลัพธ์ที่เป็นการประเมินค่าเชิงวิทยาศาสตร์เป็นตัวเลขที่ชัดเจนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

นครินทร์ น้ำใจดี. (2565). การพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรม ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในย่านเมืองเก่าเชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. *วารสารปัญญาภิวัฒน์, 14*(2), 218–231.

ปาริชาต กสิรพ. (2563). *อัตลักษณ์ชุมชนท่ามกลางการต่อสู้เปลี่ยนแปลงดิ้นรนของชาวประมงพื้นบ้านริมฝั่งแม่น้ำบางนรา จังหวัดนราธิวาส* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. (2561). *เอกสารประกอบการสอนการวิจัยเชิงคุณภาพ*. อุบลราชธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2531). *ธรรมนูญชีวิต*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊พ.

วรพจน์ วิเศษศิริ. (2565). *การสร้างอัตลักษณ์ไทยของผู้พลัดถิ่นชาวไทย บ้านสิงขร ดินแดนตะนาวศรี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิไลวรรณ ทวิชศรี. (2560). อัตลักษณ์ชุมชน: แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย. *Journal of Arts Management, 1*(2).

วิศัลย์ศยา รุดดิษฐ์. (2555). ความเกี่ยวข้องระหว่างวัฒนธรรมกับภาษา. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2566, จาก https://curadio.chula.ac.th/Images/Class-Onair/th/2012/th-2012-06-14.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 (ฉบับย่อ).* ค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566, จาก https://www.nesdc.go.th

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (2564). *CEA Outlook จับกระแสอนาคตเศรษฐกิจสร้างสรรค์.* ค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566, จาก https://article.tcdc.or.th

สิริน ฉกามานนท์. (2563). *แนวทางการสืบสานคุณค่าและอัตลักษณ์ร่วมทางวัฒนธรรม: น้ำพริกแห่งอุษาคเนย์* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อธิป จันทร์สุริย์. (2563). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อานนท์ อาภาภิรมย์. (2525). *สังคมวัฒนธรรมประเพณีไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

Wikipedia.org. (2566). สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Akdu, U., & Pehlivan, N. (2014). Social participation in sustainable tourism development. *Hospitality and Tourism, Manchester Metropolitan University, 2*(1), 76–84.

Asantael, W. M. (2014). The relationship between tourism and socio-economic aspects of the Maasai in Ngorongoro Conservation, Tanzania. *Business and management horizons, 2* (1), 78 -97.

Barnouw, V. (1964). *An introduction to anthropology* (4th ed.). Homewood: Dorsey Press.

Bierstedt, P. A., Meehan, E. J., & Samuelson. (1964). *Social sciences.* New York: McGraw-Hill.

Broom, L., & Selznick, P. (1969). *Sociology.* New York: Harper & Row.

Design for Creative Economy. (2020). *เศรษฐกิจสร้างสรรค์คืออะไร.* ค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566, จาก http://www.dce.arch.chula.ac.th/creative-economy/

Herskovits, M. J. (1952). *Economic anthropology: The economic life of primitive peoples.* New York: W.W. Norton & Company Inc.

Lussetyowati, T. (2014). Preservation and conservation through cultural heritage tourism: Case study of Mus Reverside Palembang. *Elsevier ScienceDirect.* (Unpublished)

Melucci, A. (1995). กระบวนการแห่งอัตลักษณ์ร่วม. ใน Johnston, H., & Klandermans, B. (Eds.), *การเคลื่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรม* (เผยแพร่ 2013, หน้า 41–63). ISBN 9781134224029.

Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (1995). *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative.* Philadelphia: J. B. Lippincott Company.

Stryker, S. (1968). Identity salience and role performance: The relevance of symbolic interaction theory for family research. *Journal of Marriage and the Family, 30*, 558–564.

Stryker, S., & Burke, P. J. (2000). The past, present, and future of an identity theory. *Social Psychology Quarterly, 63*, 284–297.

Woodward, K. (1997). *Identity and difference.* London: Sage Publications in association with The Open University.